

Zápis z jednání Tematické pracovní skupiny „Chytrý venkov“

Termín a místo konání: 8. dubna 2019, Ministerstvo zemědělství (sál č. 101)

Účastníci: Ing. Kateřina Buzková (MZe), Ing. Jana Bačkovská (MZe), Ing. Zuzana Dvořáková (MZe), Prof. Ing. Libor Grega (MU Brno), Ph.D., Prof. Ing. Václav Hejnák, Ph.D. (ČZU Praha), Ing. Lucie Chlupáčová (MZe), Ing. Marie Jeníková (MZe), Ing. Tereza Kadlecová (MZe), Ing. Ivana Křižanová (MMR), Ing. Renata Kučerová (MPSV), Ing. Veronika Llupi Vlasáková (MZe), Ing. Karolina Menclová (ČMSZP), Lucie Nencková (Středočeské inovační centrum), Mgr. Miloslav Oliva (Region Pošemberí o.p.s.), Ing. Martina Petržílková, MBA (SZIF), Mgr. Ivana Pýchová (MPSV), Ing. Stanislav Rampas (ASZ ČR), Karel Rejchrt (SMO ČR), Ing. Marie Trantinová, Ph.D. (ÚZEI), Ing. Jan Ulrich (ZS ČR), Ing. František Winter (ČMSZP), Ing. Radim Sršeň, Ph.D. (SMS ČR), Ing. Irena Šťávová (MZe).

Omluveni: Ing. David Brož (SMA), Mgr. František Kubeš (MMR)

Program jednání:

Na úvod přivítala přítomné **Ing. Zuzana Dvořáková** (Ministerstvo zemědělství), a informovala, že 2 prezentace mají účastníci k dispozici vytištěné, všechny na jednání prezentované materiály budou k dispozici na webových stránkách MZe.

V rámci svého vystoupení blíže seznámila přítomné s tematikou „chytrý“ venkov, popsala, jak je problematika vnímána a implementována za hranicemi (venkovské regiony jsou propojeny s řadou jiných oblastí lidských aktivit, jsou využívány inovativní myšlenky a nápady z řady různých oborů) a představila některé zajímavé zahraniční příklady fungování.

Evropská síť pro rozvoj venkova má založenou od roku 2017 Tematickou pracovní skupinu („TPS“) zaměřenou na oblast „chytrého“ venkova – webové stránky https://enrd.ec.europa.eu/smart-and-competitive-rural-areas/smart-villages/smart-villages-portal_en

Stěžejní publikace k chytrému venkovu byla přeložena do českého jazyka a je zveřejněna na webu MZe <http://eagri.cz/public/web/mze/venkov/prioritni-temata-site/chytry-venkov/eu-rural-review-c-26-chytry-venkov.html>

V koncepci „chytrého“ venkova jsou nejdále Finové, mají schválenou koncepci digitalizace venkovských oblastí, v letošním roce zahájili tříletou soutěž pro obce v rámci „chytrého“ venkova (nadprůměrný zájem ze strany obcí - přihlásilo se 30 obcí). Je obtížné všeobecně stanovit, co je pro obec „smart“ – něco je pro obec v jedné zemi „chytré“ řešení, pro obec v jiné zemi je to běžná záležitost (u nás v ČR je například spolupráce obce se zemědělci při řešení odklizení sněhu v zimních měsících běžná záležitost, ve Španělsku to považují za „smart“ řešení).

Digitální systém je využitelný nejenom pro obec a domácnost ale i pro zemědělskou výrobu - příklad z Německa. Zde v rámci „živých laboratoří“ zapojili od začátku lidi z místní komunity a hledali nejvhodnější řešení pro daný region (dobrý příklad – spolupráce v rámci místní tržnice).

Další inspirativní příklad je z Anglie, kde po ukončení činnosti největších zaměstnavatelů se místní obyvatelé zmobilizovali a vytvořili sociální podniky, které udržují život ve vesnici na přijatelné úrovni.

Jako příklad energeticky soběstačné vesnice uvedla obec z Dolního Saska (projekt podpořen z různých dotačních zdrojů). V České republice je ve Středočeském kraji známa obec Kněžice jako inspirativní příklad obce, která získává energii z místních dostupných zdrojů (více info např. na <http://bioplynrozvijivenkov.cz/sobestacnost-nade-vse-shodli-se-v-knezicich-a-vsadili-na-bioplyn/>).

Významným hybatelem v regionech /obcích v ČR jsou místní akční skupiny (daly i podnět k založení TPS „Chytrý venkov“).

Činnost TPS je momentálně naplánována jako dvouletá, v případě potřeby se budou aktivity prodlužovat. TPS by měla pomoci při národní diskusi o možnosti nastavení podmínek a měla by se podílet na zprostředkování přenosu inspirativních řešení ze zahraničí. Měla by napomoci vytipovat základní potřeby pro naše podmínky, měla by pomoci zúžit široký záběr, který koncept chytrého venkova nabízí, a popsat, co je realizovatelné/potřebné na území ČR. V rámci rozpočtu pro TPS je možné financovat i analýzy, studie, posudky, workshopy, exkurze apod.

Ministerstvo pro místní rozvoj (MMR) – gestor konceptu metodiky chytrého venkova, chytrého města na národní úrovni. S příspěvkem vystoupila paní **Ing. Ivana Křižanová**.

Na začátku uvedla, že MMR spolupracuje se všemi subjekty, které se problematikou „smart cities“ zabývají. V rámci podrobné prezentace informovala o vzniku metodiky (je určena i pro menší obce) a o možnosti podpory z prostředků EU. Blíže popsala základní principy smart cities (16 „komponentů“ ve 4 úrovních) a přiblížila posluchačům základní roli MMR v procesu budování „chytrého“ venkova v našich podmínkách. Více informací je na <https://mmr.cz/cs/Microsites/SC/Smart-Cities>.

V současné době pracuje na MMR Pracovní skupina pro Smart Cities - má pravidelně asi 50 účastníků (více informací o dosavadních jednáních je na <https://mmr.cz/cs/Microsites/SC/Pracovni-skupina-pro-SC>).

Paní Křižanová dále více pohovořila o úkolech, které je třeba řešit na národní úrovni v oblasti „smart cities“ – 3 pilíře, o akcích pořádaných MMR, dalších akcích s tematikou „smart“, vše k dispozici na www.smartcities.mmr.cz.

▪ Ing. R. Sršeň, PhD. – Sdružení místních samospráv ČR - přednesl postřehy do diskuse
Zdůraznil, že je nutno prezentovat multifundový přístup při řešení diskutované problematiky. Místní akční skupiny by mohly být významnými brokery v oblasti zavádění inovačních postupů v regionech. „Chytrý“ venkov by mohl pomoci zamezit odlivu mladých lidí z venkova. Zatím není dostatečně zajištěno pokrytí venkova vysokorychlostním internetem (nejsou dobře čerpány v ČR prostředky na tuto oblast) – bez něho však nelze dělat „chytrý“ venkov. Je třeba sledovat možnosti čerpání dotací na příslušné IT projekty.

Národní síť místních akčních skupin – byly představeny aktivity pracovní skupiny NS MAS k tématu „chytrý“ venkov. Vystoupil **Mgr. Miloslav Oliva** a v jeho příspěvku zaznělo:

- na webu NS MAS jsou informace o pracovní skupině zaměřené na „chytrý“ venkov

<http://nsmas.cz/pracovni-skupiny/ps-chytry-venkov/>

- venkov potřebuje novou dynamiku, MAS momentálně nemají moc možností, velké projekty (např. z IROP) jsou pro starosty obcí složité; nabídky na aktivity zaměřené na „chytrý“ venkov musí přijít od lídrů z regionů, ne z vrcholových orgánů

- vysokorychlostní internet je nezbytný pro rozvoj venkova

- dělali v rámci NS MAS průzkum, kde by bylo nejvhodnější na venkově začít se zaváděním „chytrých“ řešení – nejlepší oblast jsou energetické úspory v obcích (je to zajímavé pro starosty)

- v SZP 2020+ bude kladen důraz na zavádění inovací – možno propojit s „chytrým“ venkovem

- inovační brokeři se musí zaměřit především na vzdělávání v MAS, aby pracovníci při diskusích dobře pochopili, co je v regionech aktuálně třeba rozvíjet

Plánované aktivity NS MAS ČR v r. 2019, kde bude možno diskutovat o aktivitách a výstupech podporující zavádění „chytrého“ venkova v ČR:

- duben – Brno – konference o municipalitách

- květen – Žatec - LEADERfest – plánuje se vyhlášení soutěže „Chytrá vesnice“

- červen – výstava URBIS (<https://www.smartcityfair.cz/>) – příprava informačního stánku

- září – exkurze za příklady dobré praxe „chytrých“ řešení do Německa (spolupráce s CSV Středočeského kraje)

- říjen – klášter Teplá – Konference venkov 2019 – prezentace vývoje konceptu „chytrého venkova“

- Ing. Dvořáková k této prezentaci doplnila:
- v soutěži Vesnice roku je zavedeno nové hodnotící kritérium oceňující zajímavé řešení, „chytré“ obce/města.

Diskuse

Na začátku diskuse byl každý z přítomných členů TPS vyzván, aby představil, co dělá jeho organizace v rámci konceptu „chytrého venkova“ a co by dle jeho názoru měla TPS v rámci svých aktivit připravovat/realizovat.

- Ing. Dvořáková - za Zemědělský svaz (zástupce již nebyl přítomen) uvedla, že mají Institut pro vzdělávání, který zastřešuje Českou technologickou platformu pro zemědělství (<https://www.ctpz.cz/>, funguje od r. 2017). Připravují řadu aktivit zaměřených na šíření informací o inovacích (v rámci opatření 16 PRV).
- Prof. Hejnák – Česká zemědělská univerzita v Praze
Na ČZU jsou zpracovávány diplomové práce zabývající se detailněji rozvojem venkovského prostoru (jak lidé vnímají život na venkově a dostupnost nezbytných služeb, jaké mají venkovští podnikatelé možnosti a jak je lidé na venkově vnímají apod.). Uvedl některé z konkrétních postřehů z těchto dipl. prací – například, že „chytrý“ venkov není jen o digitalizaci ale i o komunikaci mezi obyvateli – ta často „pokulhává“ a vznikají nedorozumění mezi starousedlíky a nově příchozími, mezi občany dané komunity a podnikatelskými subjekty apod.

Dotaz: Mgr. Oliva – v PRV 2007–2013 byly hodně podporovány aktivit MAS zaměřené na komunikaci, podporu spolkové činnosti apod., proto je tato informace překvapující. Jaké jsou identifikované důvody tohoto vážnutí komunikace v současnosti?

Prof. Hejnák – záleží na oblasti, kde byla dipl. práce zpracovávána. Příklad dipl. práce na Kladensku – obec je v příměstské oblasti a je z ní (i díky velkým developerským projektům) jakási „noclehárna“ pro nedaleké velkoměsto. Nově příchozí se nepotkávají se starousedlíky - nemají k tomu důvod a ani vhodný prostor. Možnost změny by mohla přinést lepší aktivita, např. základní školy, kdy by děti chodily do školy v regionu (tj. nevozili by je rodiče do pražských škol), škola by nabízela aktivity pro děti i jejich rodiče. Odstraňovala by se i bariéra, kdy nově příchozí mají jiný „komunikační jazyk“ než starousedlíci. Nově příchozí něco navrhnou, starousedlíci jim návrhy připomínají, protože dobře nerozumí vlastnímu obsahu sdělení.

- Prof. Libor Grega – Mendelova univerzita v Brně
Zpracovávali v minulosti pro potřeby Úřadu vlády analýzu aktuálního stavu implementace konceptu Smart City a Smart regionu (na úrovni krajských a okresních sídel – oslovili asi 85 míst) a navrhovali možnosti na zlepšení. Výstupy s řadou praktických příkladů a bližší informace o analýze jsou zveřejněny na: http://stredocesky.nsmas.cz/content/uploads/sites/11/2019/04/Grega_Dolni-Brezany20.3.2019-Grega-Volcik-automaticky-ulozeno.pdf
[https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/Zaverecna-zprava Smart City a Smart Region.pdf](https://www.vlada.cz/assets/evropske-zalezitosti/aktualne/Zaverecna-zprava-Smart-City-a-Smart-Region.pdf)

Na jeho pracovišti identifikovali 3 oblasti témat, kde by bylo třeba rozvíjet aktivity:

- 1) Potřeba rozvoje „chytrého“ venkova je velmi intenzivně vnímána na úrovni okresních sídel (města 10. - 15 tis. obyv.) - není zde např. dobře identifikovaná role občanských sdružení a neziskových organizací.
- 2) Je třeba zefektivnit přenesenou státní správu.
- 3) Je třeba lépe implementovat koncept „smart“ v oblasti podnikání, zemědělství, agrobyznysu.

K bodu 1) - je připravováno mezinárodní konsorcium na úrovni partnerů V4 (hlavně z oblasti univerzit a NNO). Měly by se získávat a vhodně prezentovat příklady fungování „chytré“ vesnice/struktury. Tato aktivita vytvoří předpoklad pro vznik „chytrého“ venkova i v dalších regionech.

K bodu 2) – je připravován projekt s mezinárodní účastí, který ukáže posun implementace „smart“ řešení do podnikatelského sektoru.

K bodu 3) – doporučují využívat aktivity Technologické agentury ČR – mělo by dojít k zefektivnění veřejné správy na úrovni obcí.

Výstupy z první studie by mohly být k dispozici již v létě 2019. Další projekty jsou ve fázi přípravy a výstupy by měly být v roce 2020.

Ing. Lucie Nencková – Středočeské inovační centrum

- na základě studie zpracované MENDELU zahájili činnost týmu, který shromažďuje příklady dobré a špatné praxe.

- spolupracovali s NS MAS na pilotním projektu vzdělávání MAS k problematice chytrého venkova zakončeného konferencí v Dolních Břežanech:

<http://stredocesky.nsmascr.cz/aktuality/2019/vzdelavani-mas-v-oblasti-inovativnich-reseni-prezentace-ze-zaverecne-konference-v-dolnich-brezanech/>

▪ Ing. Marie Trantinová – Ústav zemědělské ekonomiky a informací

- podněty ke zlepšování stavu by měly vycházet nejenom „zdola“, ale i „shora“,

- je třeba přesněji identifikovat, co je „chytré“ řešení, „chytrý“ venkov – stanovené definice je třeba dobře prezentovat lidem v regionech a ukazovat i příklady řešení určitých problémů,

- při zjišťování toho, co je třeba v regionech realizovat, mohou velmi pomoci školy a MAS (jejich strategie),

- dobře fungující internet by měl umožnit, aby lidé mohli na venkově více pracovat z domova.

Pracovníci ÚZEI mohou pomoci s prostřednictvím zpracování různých studií a rozborů daného území.

▪ Karel Rejchrt – Svaz měst a obcí ČR

- je starosta malé obce, která je ve „slabém“ území, do obce nepřichází noví lidé. Zná dobře problematiku.

- fungující internet na jedné straně napomůže rozvoji, umožní lidem pracovat z domu. Na druhé straně „ničící“ spolkovou činnost, která je založena komunikací mezi lidmi.

- různé obce mají v různých regionech různé problémy. Na jedné straně se vesnice vylidňují, na druhé straně jsou obce, které se potýkají s enormním přílivem nových lidí.

- pozitivně hodnotí fungování MAS na naší republice. V současné době však dle jeho názoru není úplně dobře nastaven dotační systém. Je třeba podporovat to, co v konkrétním území chybí a ne to, na co je právě vypsána dotační výzva.

▪ Ing. Winter – Českomoravský svaz zemědělských podnikatelů

- tři v úvodu představené prezentace mají 3 odlišné pohledy na diskutovanou problematiku, těžko se bude hledat soulad pro další aktivity TPS,

- MAS považuje za významné aktéry rozvoje venkova, kteří znají dobře své území, a dobře ho popsali ve svých strategiích,

- je třeba začít řešit nejprve základní problémy v regionech – například problém dobré dostupnosti nezbytné lékařské péče, možnost nákupu potravin apod.,

- obce ovlivňuje i politika – po volbách po změně starosty, se často vše v podstatě zastaví, dlouho se zkoumá stav a dlouho trvá, než se zase nastartuje běžný život a zlepšování stavu v obcích,

- zemědělci v různých zemědělských svazech aktuálně řeší závažnější problémy, než je „chytrý“ venkov. Jejich hospodaření ovlivňuje sucho, nedostatek organické hmoty v půdě, čistota vod a další závažné problémy spojené s podnikáním v zemědělské výrobě. Proto není příliš mnoho prostoru dle jeho názoru na nějakou větší spolupráci v oblasti zavádění projektů „chytrého“ venkova. Nicméně

určitě bude možno získávat od zemědělských podnikatelů aktuální zpětné vazby o problémech v konkrétních regionech.

reakce na vystoupení Ing. Wintera - Ing. Dvořáková

- prezentace MZe a MMR nebyla o tom, že nastavujeme a dáváme podmínky pro fungování „chytrého“ venkova. Prezentace MZe byla o tom, co zjistili kolegové z Bruselu, od čeho se můžeme na naší národní úrovni „odpíchnout“.

- pokud se má řešit „chytrý“ venkov, má se vycházet ze znalosti lokálních podmínek, ze strategií MAS – v tom je shoda. Do strategického plánu SZP se však nedají umístit všechny podněty, je třeba stanovit (s ohledem na největší problémy v regionech) národní priority.

▪ Mgr. Miloslav Oliva - Národní síť místních akčních skupin

V regionech je řada zajímavých podnětů, nápadů na zlepšování stávajícího stavu. Nejsou však řádně zpracovávány a nedostávají se dál k úředníkům, kteří mohou ve věcech rozhodovat. Nedostávají se ani jako zpětná vazba do Bruselu. Pokud by se již v současné době některá známá „chytrá“ řešení aplikovala v zemědělství, zdravotnictví či sociálních službách, bylo by možno ušetřit velké množství finančních prostředků a došlo by i ke zlepšení kvalita života občanů v regionech.

▪ Mgr. Ivana Pýchová – Ministerstvo práce a sociálních věcí

Operační program Zaměstnanost již v tomto programovém období nabízí řadu možností pro sociální oblast a děje se řada věcí. Místní akční skupiny mají sice možnost z tohoto OP čerpat poprvé, ale protože jsou jejich pracovníci hodně aktivní a znají problematiku regionů, už nyní se hodně věcí nastartovalo. Pro nové programové období se připravuje opět řada možností pro sociální oblast a lidé už budou některé věci znát a budou je rychle a účinně využívat. Nicméně bude stále nutno více a více informovat o nových možnostech zaměřených na občanskou společnost (např. aktivity spolků či různých komunit) a nejde všechno rozjet hned.

▪ Ing. Stanislav Rampas – Asociace soukromých zemědělců ČR

Stál u začátku Programu obnovy venkova v 90. letech (není to dotační titul MMR, je to spíš filosofie). I dnes však platí některé jeho teze a zásady. V současné době vedle toho existuje Program rozvoje venkova, Program stabilizace venkova, Chytrý venkov, CLLD, jsou k dispozici různé strategie obcí, strategie MAS, regionální strategie atd. Existuje tedy již řada zdrojů, ze kterých je třeba jen vybrat data a zpracovat výstupy o tom, co náš venkov potřebuje.

Je třeba orgánům a institucím na úrovni centrální politiky v rámci aktivit TPS napomoci identifikovat/specifikovat nástroje pomoci, nástroje vytváření podmínek a nástroje na odstraňování bariér k tomu, aby úspěšní a aktivní lidé (především mladí) na venkově chtěli zůstat a pracovat. Bylo by dobré se hodně inspirovat v zahraničí (například v Bavorsku). Je třeba si uvědomit, že zemědělce i obce hodně ovlivňuje nastavení dotačních podmínek, bohužel však například obce často nemají dobrý přístup do některých programů. Také je třeba vystupovat proti nadměrné administrativě, která je na úrovni obcí vyžadována.

▪ Mgr. Miloslav Oliva - Národní síť místních akčních skupin

Chybí platforma či jakýsi dobře a snadno přístupný „e-shop“, do kterého by se zasílala různá řešení, studie, analýzy, příklady dobré praxe z oblasti „chytrého“ venkova. V této databázi by si každý mohl najít námět na řešení svého problému. Je řada zajímavých regionálních řešení, ale lidé o nich vzájemně neví a tak třeba složitě řeší něco, co už bylo vyřešeno. Například v rámci Technologické agentury ČR existuje prohlížeč projektů podpořených z veřejných peněz a je velmi zajímavé, kolik zajímavých podnětů nabízí (<https://tacr.cz/index.php/cz/>).

▪ Ing. Stanislav Rampas – Asociace soukromých zemědělců ČR

Organizace jednotlivých resortů mezi sebou málo komunikují. Často také nedávají prostor pro diskusi o nápadech z regionů. Programy by měly být co nejvíce multioborové.

- Ing. Marie Trantinová – Ústav zemědělské ekonomiky a informací

Aktéři z regionů musí směrem k jednotlivým resortům přesněji specifikovat, co by se mělo v konkrétní oblasti konkrétně změnit, co je špatně nastaveno.

- Mgr. Ivana Pýchová – Ministerstvo práce a sociálních věcí

Při přípravě pravidel pro nové období mají v plánu zjednodušovat jednotlivé procesy. Hodně komunikují i s MAS, uvítají od regionálních aktérů nápady na úpravy např. v oblasti zjednodušení administrace, snadného sledování průběžné implementace apod.

Na konci jednání TPS Ing. Zuzana Dvořáková **formulovala závěry a nastínila další postup spolupráce** (některé detaily k Pracovní skupině Venkov doplnily spolupracovnice z ŘO PRV Ing. Buzková, a Ing. Llupi Vlasáková):

- Na webové stránce Celostátní sítě pro venkov je založena záložka zaměřená na problematiku „chytrého“ venkova <http://eagri.cz/public/web/mze/venkov/prioritni-temata-site/chytry-venkov>. Zde budou postupně zveřejněny dostupné materiály a odkazy a dále náměty, které budou zaslány členy TPS.
- Členové TPS mohou zasílat informace o aktivitách, studiích, seminářích či konferencích na Sekretariát celostátní sítě pro venkov (e-mail: jana.backovska@mze.cz). Jsou očekávány připomínky k tomu, co nefunguje a jak by bylo možno to změnit nebo naopak informace o tom, co dobře v regionech funguje. Protože však není možno řešit celou problematiku „chytrého“ venkova v komplexní šíři, je třeba se zaměřit na to, kde je možno z naší strany podnítit nějakou změnu (vhodné začít například s výstupy strategií MAS nebo s výstupy jiných regionálních strategií).
- V rámci Pracovní skupiny Venkov vedené MZe pro přípravu na programovací období po roce 2020 byla zpracována analýza venkova, kde jsou definovány nejdůležitější problémy. Pracovníci MZe poskytnou tuto analýzu členům TPS k vyjádření (oproti závěrům na vlastním jednání bude analýza poskytnuta v týdnu od 15. 4., protože jsou ještě zpracovávány připomínky získané od členů PS Venkov).
- další jednání TPS se uskuteční po vyhodnocení podnětů členů, pravděpodobně v červnu, kdy budou k dispozici také výstupy z bloku Chytrý venkov, který proběhne na LEADERFestu v květnu.

Zápis zpracovala: Ing. Jana Bačková

Zápis kontrolovala: Ing. Zuzana Dvořáková